

MAGYAR
NYILVÁNOSSÁG

A mai napban írja Lendvai István »A régi« liberalizmus» címen:

Mostanában kifelé eltérő színezetű politikai csoportok is gyakran nyilatkoznak szóban és írásban — a »rég« liberalizmusról. Sajnos, nem jelölik meg évszám szerint, hogy melyik korszakra vonatkoztatják a »rég« jelzőt. Ugy gondolom: nem árt — mindössze a fogalmak és adatok tisztázása végett — emlékeztetni a magyar viszonylatokban »legrégibb« liberalizmusra és ehhez az emlékfűzéshez fűzni némely megjegyzéseket a közel-multra és a jelenre nézve.

Hazánkban latin szóval liberálisoknak, magyar szóval szabadelvűeknek a pozsonyi országgyűlésen azok nevezték magukat, akik egyfelől a bécsi kamarilla alkotmányellenes intézkedéseit sérelmezték a magyar függetlenség nevében, másfelől a jobbság felszabadításáért, a gazdasági és társadalmi reformokért küzdöttek. Ez az ellenzék különösen az 1832–36-iki országgyűlésen fejtett ki jelentős, bár a Metternich-féle önkény, a főrendek többségének konok ellenállása és a köznemesség egyrésztének maradisága miatt csonka eredményű munkásságot. Vezéralakjai közül elég talán megemlíteni a főnemsek közül gróf Széchenyi Istvánt, báró Wesselényi Miklóst, az alsótáblára nézve Kölcsey Ferencet és Deák Ferencet, tehát a Himnusz íróját és a haza bölcsét. Nem tudnám elképzelni, hogy kereszténység, magyarság tekintetében bárki is a komolyan kevés igényével merészelné kereszténytelennek vagy hazafiatlannak bélyegezni azokat, akik éppen a keresztény világnézet állami és társadalmi érvényesüléséért és a magyarság érdekeiért küzdöttek s akiknek származási magyarságát senki kétségbe nem vonhatja.

Ha aztán a későbbi évtizedekben egészen az 1918-as összeomlásig akadtak nálunk politikusok és közírók, akik liberálisoknak vallották ugyan magukat, de szándék és jellem dolgában nagyon is eltértek ettől a »legrégibb« magyar liberalizmustól, akkor azok csak névleg voltak liberálisok és nem tényleg. Erről azonban Széchenyi, Kölcsey, Deák liberalizmusa nem tehet.

E sorok írója például mindig küzdött, ma is küzd és ha Isten megengedi, ezután is küzd minden átkereszténység s ezzel minden ál-liberalizmus, minden álmagyarság ellen. Ebből meríti jogosultságát ezekhez a megjegyzésekhez »jobb-
oldal« és »baloldal« felé egyaránt. Ha mindenáron kell »izmus«-okat emlegetni: e sorok írója, és a lap, amelynek homlokán neve, mindennap megjelenik azt a legrégibb magyar liberalizmust kívánja mai esz-
közökkel szolgálni. Kár, hogy a gáncsoskodók sohasem mondják meg kertilés nélkül, hogy mi a kifogásuk ez ellen.

A szegedi szervezett munkások
a közellátási hivatal decentralizációját
kérlik

(A Délmagyarország munkatársától) A szegedi szervezett munkásság szakszervezeteinek elnöksége és a végrehajtó bizottságának vezetősége szerdán Papdy György elnöklésével ülést tartott, amelyen a munkásság közellátási kérdéseivel foglalkozott. Megállapította az együttes ülés, hogy a közellátást nagymértékben megjavítani Szegeden az a körülmény, ha a közellátási hivatal adminisztrációját decentralizálná a város.

Gyakorlatban ez azt jelentené, hogy az egyes városrészekben felállítanák a közellátási hivatal kirendeltségeit, így a Belvárosban, Alsóvárosban, Felsővárosban, Rókuson és a Móravárosban, a mostani egyetlen központi közellátási hivatal helyett — hangoztatták a gyűlésen.

A decentralizáció keresztülvitele után mindenki a saját kerületében intézné el a közellátással kapcsolatos ügyeit és az élelmiszer s egyéb jegyeit is a kerületi hivatalokban adnák ki. Ez a megoldás — az ülésen résztvevők véleménye szerint — jelentékeny mértékben megkönnyítené a közellátási hivatal adminisztrációját és a lakosság számára is gyorsabb elintéztést biztosítana. Emellett elkerülhetők volnának azok a tumultuózus jelenetek is, amelyek a legutóbb előfordultak a közellátási hivatalban.

Az ülésen elhangzott javaslatot már elő is terjesztették a városházán, illetékes helyen, ahol kijelentették, hogy azt az érdekeltek bevonásával fogják tárgyalni.

Miksa császár tragédiája

A szomorú sorsú oszteák főherceg mexikói uralkodásának története

Mexikó, az egykori gazdag spanyol gyarmat, az azték kultúra földje, a polgárháborúk örökös hazája, a múlt század közepén — míg itthon nemzeti az abszolutizmus igáját igyekezett lerázni — többször került a világegyetem előterébe. A pártharcok és a zavargások az ország felvirágzását és fejlődését nemcsak meggátolták, hanem évszázados kulturáját is messze visszavetették. Az elnöki szék sokszor változtatta gazdáját s csak egyetlen hatalom volt Mexikó területén, amely szembenézett minden viharral és változással: a katolikus egyház. A hit terjesztésére kiküldött papok évszázadokon keresztül nagy gazdagságra és hatalomra tettek szert s döntő befolyásuk volt az állami ügyekre is.

Két évtizednyi zavargás és pártharc után 1861-ben az indián származású Juárez az Egyesült Államok segítségével sereget szervezett, letörte ellenségeit s elnök lett. Kormányzását nagy átforgató reformokkal kezdte. Eltörölte az egyház vagyonát és nemzeti tulajdonná nyilvánította. Bezáratta a kolostorokat, elrendelte a vallásszabadságot és a polgári házasságot.

Ujításait a mexikói nép nagy lelkesedéssel fogadta, az ellenpárt és a papság azonban külföldi segítség után nézett. Természetesen a pápa is támogatja az ügyüket s így egy évvel később francia, spanyol és angol erők léptek Mexikó partjára. Anglia és Spanyolország három hónap múlva visszarendelte csapatait, a franciák azonban kitartottak. III. Napoleon újabb 22 ezer embert küldött át a tengeren és 1863 tavaszán a fővárost, Mexikót is elfoglalták.

Miksa elfogadja a koronát

Mexikó megszerzésével III. Napoleonnak komoly céljai voltak. Félte ugyanis Poroszország »vaskancellárja«, Bismarck franciaellenes politikájától s meg akarta nyerni Ausztria szövetségét. Felajánlotta tehát Mexikó császári koronáját I. Ferenc József későbbi királyunk öccsének, Miksa osztrák főhercegnek, aki Lombardiának volt az ura. A nagytehetségű, sokat utazott fiatal főherceg anyja, a nagyraavagyó Zsófia főhercegnő ösztönzésére elfogadta III. Napoleon ajánlatát.

1863 őszén mexikói küldöttség jelent meg Miksa Trieszt melletti kastélyában s felkínálta Mexikó koronáját a főhercegnek. A küldöttség ajánlatára Miksa röviden így válaszolt:

— Ha a főváros akaratahoz a vidék is csatlakozik, elfogadom a koronát.

Kérésére a francia fegyverek nyomása alatt körülbelül kétezer mexikói községet megszavaztattak. A fenygetés súlya alatt mindenki Miksára szavazott, mire a főherceg elfogadta a koronát.

Miksa a következő év tavaszán kötötte meg III. Napoleonnal az egyezséget, melynek értelmében a mexikói seregek megszervezéséig a francia csapatok Miksa rendelkezésére állnak, ő viszont majd 300 millió frankot fizet hadikiadás fejében Franciaország-nak.

Miksa, miután kifizette a milliók száza III. Napoleonnak, felesége, Sarolta belga főhercegnő s egy magyar huszárcsapat kíséretében a »Novara« hajón átkelt a tengeren.

Teli tettvágygal, nemes törekvésekkel s egy erős mexikói császárság álmokképevel lelkében lépett Amerika földjére.

Nem messze a fővárostól, hatalmas ciprusok övezte kastélyt rendezett be magának s nekifogott az ország összekuszált ügyeinek a rendezéséhez.

Miksa azonban nem számolt egyes dolgokkal, amelyek később szomorú sorsát okozták. Nem számított Juárez szívos makacsságára, nem számolt a lakosság ellenséges s csak a francia fegyverek nyomása alatt meghunyászkodó érületével s végül nem gondolt arra, hogy III. Napoleon meg is másíthatja ígéretét.

— Idegeneket nem tűrünk Mexikó területén! — jelszóval Juárez hol itt, hol ott jelent meg s a lakosság mindenütt melléállt. A pápa követelte Miksától az elkobzott egyházi birtokok visszaadását és a vallásszabadság megszüntetését. Mikor pedig a császár követeléseit visszautasította, elrendelte, hogy »istentelenné« lett Miksát szöszékről támadják. Az Egyesült Államok Juárezt ismerte el köztársasági elnöknek s minthogy III. Napoleon a nagyhatalommá lett Egyesült Államokkal jó viszonyt akart elhatározta, hogy a francia csapatokat Mexikó földjéről kivonja.

— Becsaptak! Megcsaltak! — kiáltotta Miksa, mikor tudomására szerezte a szöszégesről. — Le fogok mondani! De felesége kívánságára nem tette meg. Sarolta királyné áthajózott Európába, hogy III. Napoleonnal beszéljen. De a legrosszabbkor érkezett. A poroszok akkor verték meg az osztrákokat Königrätznél s III. Napoleon kellemtelen helyzetbe került.

— Nem tudok Önökön segíteni! — mondta Sarolta császárnének — Koronát szereztem, ha tudják, tartásuk meg?

Kitör a forradalom

Ekkor Mexikó minden részében kitört már a forradalom. Miksa azonban nem menekült, hanem Queretárhoz öszszeszevonta maroknyi seregét. A várost az ellenséges csapatok bekerítették. Az élelem elfogyott. Éhség tört ki a falakon belül, mire Miksa a tengerpart felé kitörést határozott el. Tervét azonban elárulták és a császár foglyul esett. A fogoly uralkodó és főbb tisztjei törvényszék elé kerültek. Az volt a vád Miksa ellen, hogy a trónt külföldi léteire bitorolta; ellen mért szegülni a jogos törekvéseknek és mexikói tiszteket lövetett föbe. A haditörvényszék Miksa császárt és két tábornokát halálra ítélte.

Az összes európai nagyhatalmak, sőt, az Unió is lépéseket tettek, hogy életét megmentse. De Juárez hajthatatlan maradt.

— Késő — mondta s aláírta a halálós ítéletet.

És 1867 június 19-e reggelén Miksa császárt és két tábornokát agyonlőtték.

A következő év tavaszán ugyanaz a hajó hozta vissza hazájába koporsóját, amelyen három évvel előtte új ország felé átkelt a tengeren. (f. j.)

Földalatti avarak

Stockholmból azt jelentik, hogy Svédországban olyan gyárakat építenek, amelyek mindenestől sziklába vannak bevéve. Nemrég egy ilyen új gyárat, amelyet az AGA társaság finommechanikai szerkezetek gyártása céljából épített, a trónörökös, valamint a katonai szakértők és a svéd ipar vezetői meglátogattak. A gyár egy hatalmas teremben helyezkedik el, amelyet 15–25 méter mélyen robbantottak bele a sziklába. A szemlélőnek eszébe sem jutna, hogy a föld alatt van. A mennyezet ónozott hullámlemezről áll, a falakat pedig betonlapok fedik. A helyiséget világos színűre festették és napfény lámpákkal világítják. Természetesen megfelelő levegőtisztító szerkezetek vannak, a földet pedig parkett, vagy linoleum burkolja. Ennek a célja természetesen az, hogy az üzemet pormentessé tehesse. A gyárnak megvan mindenféle tartá-
lékberendezkedése, megvannak az irodái, kísérleti műhelyei, betegszobái és minden egyéb. Szakemberek szerint a földalatti való építkezés 25 százalékkal drágább, mintha a föld felett építenének. Azonban a jókarbantartás költségei előreláthatóan alacsonyabbak lesznek. Voltaképpen ugyanis gyakorlatilag tartozási költségek alig szükségesek és a fűtés is olcsó. (Stud.)

Önálló

kocsifényező-mester,

aki a nyerges munkákban is jár-tas, biztos megélhetésül elhelyezkedést nyerhet. ERDEI BALINT kocsigyártóval. Szabadka, Szemeré u. 19 sz. 557